

Máthé Gábor egyetemi docens,  
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

## Klasszikus és kollidáló jogforrások közzététele

A klasszikus jogi norma, a nemzeti szuverén által alkotott törvény közzétételének kötelezettsége 159 esztendővel ezelőtt került megfogalmazásra. A parlamentnek felelős kormányzás statuálásával a kihirdetésről már az 1848. évi IV. törvénycikk rendelkezett. Ezt követte az 1868. évi szabályozás, amely a magas szintű norma Országos Törvénytárban való megjelenítését írta elő. A figyelem itt már a hatályt helyezte előtérbe, mégpedig a szentesítés és a kihirdetés megkülönböztetésével. Az 1870:XIII. tc. végül rögzítette, hogy a törvény hatályára általános szabály: a kihirdetését követő 15. nap.

A felsorolt három norma hatályon kívül helyezésével végül is az 1881:LXVI. tc. véglegesítette a törvények kihirdetési rendjét. Ez meghagyta a „törvény kötelező erejére” az Országos Törvénytárban való megjelenítését követő 15. napot, deklarálta továbbá a közzétett szöveg közhitelességét, ugyanígy a szentesített törvényeket eredeti példánynak minősítette, amiért is ezeknek az Országos Levéltárban történő elhelyezését rendelte el.

A teljesség jegyében meg kell említeni, hogy a hatályos norma kérdésének kiemelt szerepe folytán ez a törvény is módosult, mégpedig 1882-ben (XLIV. tc.), 1886-ban (XXXIV. tc.), s újfent szabályozás tárgya volt az 1890. évi XXV. tc.-ben.

A téma iránti tisztelet okán a továbbiakban eltekintenek a jogtörténeti stációk akár csak felemlítésétől is, s inkább a jelenkori alkotmányjogi helyzetre utalnék, amely már egy új jogi világhoz, az elektronikus információszabadsággal kísért korszak problematikájához vezet. *Hic et nunc* csupán tételes felsorolásra vállalkozom:

- a 2002. évi LXI. alkotmánymódosító törvény az ún. EU-klauzulát iktatta az Alkotmányba

- a 2004. évi LIII. tv. (Oktv.) az országgyűlés és a kormány EU-s ügyekben történő együttműködéséről pedig felülírta az Alkotmányt, mivel a kormány álláspontjavaslatára az

országgyűlés csak állásfoglalással reagálhat, ami nonszensz, mert az EU döntéshozatali eljárása során azt is módosíthatja, amire az országgyűlés az állásfoglalásában kitért. Így az EU közös szerveiben hozott döntés megváltoztathatatlansága abszurd eredményre vezet. Az ilyen módon hozott jogszabály legitimitása avagy demokratikus deficitje jelent-e nagyobb gondot?

- A hatály tekintetében az EU-klauzulánál bonyolultabb kérdést a közösségi normák közvetlen érvényesülése szolgáltatja. Ugyanis az EK Szerződés 249. cikke a rendeleteknél mint közösségi jogforrásoknál előírja a közvetlen hatály elvét. Mi több, az alapító szerződéseknél, egyes irányelveknél (sic!) pedig az Európai Bíróság alapozta meg a közvetlen érvényesülés lehetőségét.

- A közösségi jog érvényesülését ellenőrző közösségi bíróságok tehát a két jogrend (belső és közösségi) mikénti alkalmazásánál, az előzetes döntéshozatali eljárásban született megnyilatkozással döntenek a „hatályos norma” érvényességéről avagy érvénytelenségéről.

- Nem szabad elfelejtenünk, hogy a természetes személyek a közösségi jogi normákra a nemzetállam/jogállam belső jogában jogokat is alapíthatnak, s rájuk kötelezettségek is származhatnak. Ezek a többes dimenziók megsokszorozzák a közösségi jogi normák hatályát, ami újfent alkotmányossági problémák sorozatát indítja el. Hiszen a belső jogrendszernek meg kell hátrálnia a közösségi jog elsőbbsége okán, s korlátoznia kell, avagy ki kell iktatnia az ilyen „érdeksérült normát” a jogrendszerből.

A közvetlen hatály okán az előzetes döntéshozatali eljárásban született normákat tekintem kollidáló jogszabályoknak. A kollidál *terminust* „összeütközik, ellentétbe kerül valamivel vagy valakinek az érdekeivel” jelentéstartalommal használom. Különbséget érzek ugyanis a kollíziós norma és a kollidáló jogszabály között, mivel az előző a nemzetközi magánjogban a jogszabályok ütközésének a jelzésére kialakított fogalom.

Nos, az előzőekből következik, hogy a kollidáló szabályok forrását – a többi között – a princípiumok, az „önértelmezések”, a bírósági „megnyilatkozások”, a precedensdöntések, az irányelvekbe „préselt érdekvélemények” képezik. S így újfent kérdések sokasága kerül előtérbe.

- Tulajdonképpen létezik még jogforrási hierarchia, avagy ebben az új hálózati struktúrában erre nincs szükség?

- Ki állapítja meg a hatályos normát, amiből következik, hogy időben megjelenik-e, ha nem, abból a szankciók úgy hogyan következnek?

- Létezik-e visszamenőleges hatály, hiszen erre az EU-tagi mivoltunkból tudunk példákat sorolni?

És ez még nem minden, mert ebből a struktúrából hiányzik a *sui generis*, alias EU jogi személyisége. Az alkotmányos szerződés tervezetének az átengedett hatáskörökre vonatkozó felsorolásai pedig minden bizonnyal tovább mélyítik a problémát.

Mert nézzük csak egy villanásnyira Hans Kelsen Tiszta jogtanából az eltérő fokú normák konfliktusáról szóló fejtegetést.

Kelsen hipotézise az, hogy a legtöbb jogi aktus egyszerre jogalkotó és jogalkalmazó aktus. Ha elfogadjuk, hogy nem egyetlen állami jogrend létezik, hanem ezek sokasága egymás mellé rendelten, akkor a pozitív nemzetközi jog reguláló szerepére kel hagyatkoznunk. Ettől azonban lényegesen eltér az általános normákkal szembehelyezkedő, egy alacsonyabb fokú, azaz másnemű „normatartalom”. Az itt felvetődő probléma a normaellenes norma problémája. Kelsen tételezése szerint a pozitív jogrend számol a jogellenes joggal, mégpedig úgy, hogy óvintézkedéseket tesz korlátozására. Az alkotmányos felhatalmazásokkal „átengedett hatáskörben” született normáknál, kérdéses azonban, hogy úgy, mint a normaellenes norma, hatályon kívül helyezhetők-e vagy sem. Világos, hogy a kelsen formula nem a *sui generis* szervezetben létező szabályra értendő, s így normahiányosságként sem értelmezhető.

A normaellenes norma természetesen megszüntethető, amiből is következik, hogy a megszüntetésig érvényes, avagy semmis, akkor viszont nem norma. Az új „alkotmányos helyzetben” is el kellene fogadnunk, hogy a jogrend lépcsőzetes felépítésének egységét nem veszélyeztetheti logikai ellentmondás, mert ezt magának a jognak azonnal meg kell szüntetnie. Ámde milyen és melyik jognak?

Az EU joganyaga ugyanis rendkívüli módon elburjánzott. Nagyon megnőtt az elfogadott határozatok, rendeletek száma. Jellemző például, hogy minden egyes irányelv átvételéhez minimum huszonhét nemzeti jogszabály kibocsátására van szükség. Thomas Cranfield, az EU Kiadóhivatalának főigazgatója nem véletlenül hangsúlyozta, hogy a teljes matéria kb. 240 kötetből áll. Nem véletlenül született továbbá a „Koopmans”-jelentés, amely a közösségi jogszabályalkotás minőségének javítására ad ösztönzést. S ugyancsak nem véletlen, hogy az Amszterdami Szerződés záróokmánya a közösségi törvényhozás minőségi javulását, a szubsidiaritás és proporcionalitás elvének maradéktalan érvényesítést szorgalmazza.

A nemzeti közlönykiadásnak és az EU-joganyag megjelenítésének *oraculumnak* kell lennie. A Magyar Közlönykiadó bizonyított és állandó megújulásra törekszik. Az EU jogának

is időtállóan, kompatibilisnek és naprakészen hatályosnak kell lennie. A jogbiztonságnak ugyanis nélkülözhetetlen kritériuma a közlönykiadók megbízhatósága.